

SPRAWOZDANIA . POLEMIKA

Katarzyna Dembska, Bożena Żejmo: Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej *30 lat toruńskiej rusycystyki. Język. Literatura. Folklor* (Toruń, 17–18 września 2015 r.)

17–18 września 2015 roku w Katedrze Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się konferencja jubileuszowa „30 lat toruńskiej rusycystyki. Język. Literatura. Folklor”. Miała ona charakter międzynarodowy, wzięło w niej udział 80 prelegentów z Polski, Rosji, Czech i Białorusi.

Obrady plenarne rozpoczął referat Wasilija Szczukina (Kraków) pt. *„На берегах пустынных вод...” Размышления о мифопоэтике места в русской классике*. W dalszej kolejności zebrani wysłuchali wystąpień Jeleny Lewkijewskiej (Moskwa) *Восточнославянские мифологические рефлекссы в русских литературных текстах*, Rozalii Kasatkiny (Moskwa) *Темы и флены в русской фонетике* oraz Leonida Kasatkina (Moskwa) *Соотношение пола домашних животных и рода соответствующих в русском языке*.

Pozostałe obrady przebiegały w czterech sekcjach. I tak, literaturoznawcy pracowali w pięciu panelach, mając możliwość wysłuchania 19 wystąpień. Bogaty blok tematyczny obejmował panel „Literatura i sacrum”, w którym wygłoszono referaty dotyczące: rzymskich refleksji nieznanego właściwie w Polsce religijnego pisarza, teologa i poety A. Murawjowa (*Rosjanin w Wiecznym Mieście. „Listy rzymskie” Andrzeja Murawjowa*, Anna Kościołek, Toruń); apologii prawosławia w duchu oficjalnej ideologii narodowości (*Религиозные вопросы в творчестве Фаддея Булгарина*, Piotr Głuszkowski, Warszawa) oraz zajęto się obrazem Jerozolimy we współczesnej literaturze rosyjskiej (*Посzukiwanie Boga w Jerozolimie*, Mirosław Śmiłowski, Kielce). Cztery referaty w tym panelu były poświęcone motywowi Bóg-człowiek, obecnemu w literaturze rosyjskiej na przestrzeni wieków, począwszy od piśmiennictwa staroruskiego po literaturę najnowszą. Były to wystąpienia: *Бог и человек в древнерусских текстах XI–XII веков* (Aleksander Szajkin, Orzeł); *Метель как место встречи человека с Богом в рассказах Н.С. Лескова „На краю света”* i *„Некрещеный поп”* (Marta Łukaszewicz, Warszawa); *Художественная интерпретация понятий „Бог”, „природа”, „человек” в рассказе И. Бунина*

„Над городом” (Olga Miereszczakowa, Moskwa); *Бог, мир и человек в русской прозе рубежа XX–XXI веков* (Ludmiła Szewczenko, Moskwa).

W sekcji poświęconej literaturze XVIII-XIX wieku wygłoszono sześć referatów i były to następujące wystąpienia: Magdaleny Dąbrowskiej (Warszawa) *Часописма literackie рѳznego Оѳwieченia в службе wychowania спѳтченства*. „Что-нибудь от безделья на досуге” *Николая Осипова*, w którym zalazła się propozycja klasyfikacji zawartości zapomnianego czasopisma Osipowa z punktu widzenia wymowy moralizatorskiej oraz sposobów jej przekazu. Z kolei w referacie *Образ Кавказа в росыжским поематие романтичным* Joanny Nowakowskiej-Ozdoby (Kielce) ukazano bogactwo literackich wizerunków Kaukazu w poematach romantyków rosyjskich. O mitopoetyckim obrazie ośła, jego ambiwalentnej symbolice (hipostaza boskości i uosobienie głupoty) i zasadzie współistnienia oficjalno-cerkiewnych form i rytuałów z nieoficjalną kulturą śmiechu w pisarstwie F. Dostojewskiego mówiła w swym referacie *Ослиный код в поэтике романа Достоевского „Идиот”* Anna Majmieskułow (Bydgoszcz). W kolejnym, Daria Ambroziak (Opole), podjęła próbę analizy memuarów Zofii Kowalewskiej, które stanowią źródło wiedzy o życiu ziemianstwa rosyjskiego na rosyjskim pograniczu w latach 60. XIX wieku (*Образ жьicia i обычажьowości жьиетанства росыжского в шьветле wspomnień Зьфьи Кьвалевskiej*). Bożena Żejmo (Toruń) w referacie *Человек „гаршинской закъаски” в творчестве А. Чехова* zestawiała i porównała niektóre fakty z życia W. Garszyna z losami bohaterów czterech utworów Czechowa: *Step, Czajka, Choroba, Sala nr 6*. Tę część referatów o literaturze XIX wieku zamknął Romana Kuligowski (Toruń) tematem *Polsko-japońska „Nastazja” Andrzeжа Wajды на тле innych екранизации „Идиоты” F. Достоевского*. Dzieło polskiego reżysera wyróżnia nawiązanie do japońskiego teatru *kabuki*, w którym role kobiece odgrywają mężczyźni.

W panelu literatura XX wieku wygłoszono sześć referatów. O poezji „pierwszej fali” emigracji rosyjskiej mówiła Jolanta Brzykcy (Toruń) w referacie *Kilka uwag о poetyце „Миниатур” Льва Гьомолицкого*. Na dialogu dwóch wielkich poetek rosyjskich skupiła się Olga Rubinczik (Petersburg) w referacie *Из пепеницки Надежды Мандельштам с Людией Гинзбург*. Uwagi o „losie” jako jednej z ważniejszych kategorii kultury rosyjskiej i sposobach jej funkcjonowania we współczesnej literaturze przedstawiła Jolanta Greń-Kulesza (Opole) w referacie *Категория лосу (sud’by) в творчѳости Людмилы Улицкой*. Tragiczna i tajemnicza śmierć Sergiusza Jesienina niezmiennie inspiruje polskich artystów, o czym była mowa w wystąpieniu Kamila Dżwinela (Toruń) *Эпитафия для „ночного гѳсця”*. *Пьсенки poświęчене Сергьисжьови Жьсенинѳви*. Z kolei Łukasz Gemziak (Toruń) prześledził polemikę wokół postaci *homo sovieticus* wykreowanej przez A. Rybakowa („*Pokolenie Arbatu*”, czyli *formowanie „nowego człowieka”*). *Дьскусжа wokół „Дзיעи Арбату” А. Рыбакова*). Ostatni referat *Гендерная тревога современной росыжской фантасцики (на материале сборников рассказов „Беспощадная*

толерантность” i „*Семьи.net*” Jeleny Michalik (Warszawa), dotyczył problemu płci kulturowej.

Toruńska rusycystyka jest ośrodkiem badań nad staroobrzędowcami. Stąd obecność tej problematyki na konferencji. Podczas obrad wygłoszono 10 referatów, wśród których sześciu prelegentów zaprezentowało swoje badania nad starym obrzędem na ziemiach polskich. Dorota Paško-Konecniak (Toruń) analizowała polonizmy w języku staroobrzędowców żyjących we wsiach Bór i Gabowe Grądy (*Ударение глаголов в русском говоре старообрядцев, проживающих в Польше*). Z kolei Angelika Pawlaczyk (Toruń) podjęła próbę charakterystyki sposobu zapisywania mowy starowierców przy pomocy polskiego alfabetu (*Как пишут староверы? На примере собственного творчества староверки старшего поколения августовского региона*). Stefan Pastuszewski (Bydgoszcz) mówił o próbach integracji i zachowania ciągłości życia religijnego wyznawców starowieria na polskich ziemiach po roku 1939 (*Staroprawosławie na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej*). Analizie specyfiki starowerskiej nekropolii poświęcony był referat Krzysztofa Snarskiego (Lublin) *Medaliony nagrobne na cmentarzach starowerskich na Suwalszczyźnie*. Osobowy system nazewniczy starowierców mieszkających w północno-wschodniej Polsce, zawierający cechy rosyjskiej i polskiej antroponimii stanowił przedmiot analizy w referacie *Polskie imiona pochodne starowierców mieszkających na Suwalszczyźnie* Magdaleny Ziółkowskiej-Mówki (Toruń). O modyfikacjach we frazeologii staroobrzędowców żyjących w Polsce i o wynikających z nich trudnościach badawczych mówiła Magdalena Grupa (Toruń) w referacie *Основные проблемы изучения фразеологии говора старообрядцев, проживающих в Польше*.

Badacze rosyjscy zaprezentowali w sekcji staroobrzędowej cztery referaty. Anna Osipowa (Borowsk) poddała analizie proces mitologizacji obrazu duchowego lidera ruchu starowierców XVII-wiecznej Rosji protopopa Awwakuma na terenie dzisiejszej Ukrainy (*Образ протопона Аввакума в представлении старообрядцев-липован Одесской области*). Natomiast Roman Majorow (Moskwa) prześledził status, pochodzenie i wykształcenie XIX-wiecznego bractwa staroobrzędowego skupionego wokół ojca Pawła Pruskiego (*Братия Никольского единоверческого монастыря в первое десятилетие после назначения его настоятелем отца Павла Прусского*). Dwa kolejne referaty wpisywały się w zakres badań staroobrzędowo-dialektologicznych. O fonetycznej i morfologicznej specyfice leksyki tkackiej i przędzalniczej traktowało wystąpienie *Терминология прядения в русско-украинских говорах Воронежской области* Jeleny Sjanowej. Analizę jednostek leksykalnych, wchodzących w zakres grupy tematycznej „*Odzież*” zaprezentowała Olga Kryłowa (Petersburg) w tekście *Функционирование лексики, входящей в ТГ „Одежда”, в русских народных говорах*.

W sekcji folklorystycznej wygłoszono 17 referatów. Trzech referentów zaprezentowało teksty dotyczące wątków i motywów bajkowych: Agnieszka Gołębiowska-

-Suchorska (Bydgoszcz): *От царевны Лягушки до Джуны. Несколько замечаний о бродячем мотиве „оживляющего прикосновения”*; Iwona Rzepnikowska (Toruń): *Сюжет „Спор о верности жены” и особенности его реализации в сказке Матвея Коргуева „Арсений и Хеона”*; Anna Chudzińska-Parkosadze (Poznań): *Парадигма инициации в сказке „Василиса Прекрасная”*. Dwa kolejne referaty dotyczyły obrzędowości ludowej polskiej i rosyjskiej. Analizę pogrzebowych praktyk religijno-magicznych w wybranych dziełach literackich XX wieku (*Przemiany ludowych obrzędów pogrzebowych ukazane w literaturze polskiej XX wieku*) przedstawiła Roksana Sitniewska (Toruń), natomiast o ceremonii ślubnej na materiałach folklorystyczno-etnograficznych przełomu XIX/XX wieku traktował referat *Русский свадебный обряд в публикациях XIX–нач. XX вв.* Julii Kraszeninnikowej (Syktywkar). W dwóch referatach mowa była o współczesnym folklorze dziecięcym: *Визуальный детский интернет-фольклор как энциклопедия школьной повседневности* (Michaił Aleksiejewskij, Moskwa), *Дети-сказители* (Marina Kostiučina, Petersburg). Ludowym pieśniom więziennym poświęcony był referat *Концепт одиночества в тюремной народной песне и литературной песне о неволе* (Wiktoria Trubicyna, Nowokuznieck). O motywie *polonica* mówiła Kristina Worontsowa (Kraków) w referacie *Образ Польши в произведениях московских концептуалистов: фольклорные и культурные интертексты*. Dwa kolejne referaty w sekcji folklorystycznej dotyczyły następujących zagadnień: *Gatunek fantazy we współczesnej rosyjskiej literaturze kobiecej* (Irena Hubicka, Kielce); *„Вашей молодости стоит /Мой стахановский задор!”: счастливая старость в творчестве советских сказителей* (Irina Kozłowa, Petersburg).

Obszerny panel w sekcji folklorystycznej stanowiły teksty traktujące o inspiracjach ludowych w prozie i poezji rosyjskiej: *„От человека утаишь, а от совести не утаишь”*. *Русские пословицы и художественная литература о сущности и проявлениях совести* (Anna Jędrzejkiewicz, Warszawa); *Elementy folkloru słowiańskiego w twórczości Mikołaja Gogola* (Katarzyna Arciszewska, Gdańsk); *Фольклорные мотивы на ритмическом уровне футуристического стиха (на материале поэзии русских кубофутуристов – Велимира Хлебникова и Алексея Крученых* (Ksenia Panas, Kraków); *Миф мага в рассказе-сказке „Волшебник” Владимира Набокова* (Nadzieja Kortus, Poznań); *Folklor w prozie Anny Starobiniec* (Aleksandra Zywert, Poznań); *Имя „Нина” как ключ к мифопоэтике рассказа Набокова „Весна в Фиальте” (1936)* (Olga Dmitrijenko, Sankt Petersburg); *Символика „Вальпургиевой ночи” в зеркале двух русских литературных текстов XIX и XX вв.: „Чертогон” Н. Лескова и „Вальпургиева ночь или шаги командора” В. Ерофеева* (Beata Trojanowska, Bydgoszcz); *Znaczenie stylizacji na utwory folklorystyczne w „Białym statku” Czingiza Ajtmatowa* (Rafał Siwicki, Toruń).

Podczas obrad sekcji językoznawczej zaprezentowano 18 referatów obrazujących aktualny stan badań nad językiem rosyjskim. Znaczna ich część była po-

święcona zjawiskom językowym obserwowanym w rosyjskiej przestrzeni wirtualnej – Runecie, a mianowicie: *О словотворчестве российских интернавтов в эпоху „глобанглизации”* (Elena Koriakowcewa, Siedlce), *Выражение чувств и эмоций в интернет-общении* (Jadwiga Tarsa, Opole), *Языковые тенденции в пространстве Рунета* (Joanna Wasiluk, Warszawa), *Особенности котоматрицы как креолизованного текста* (Olga Makarowska, Poznań). Tej tematyce swoje wystąpienie poświęcił także Ladislav Vobořil (Ołomuniec), wygłaszając referat *Синкретизм лексики Рунета (на материале компьютерного жаргона)*.

Włodzimierz Wysoczański (Wrocław) zakres swoich obserwacji nad leksyką języka rosyjskiego odniósł do szerszych ram czasowych i zaprezentował referat *Выразы złożone w лексыце rosyjskiej minionego półwiecza ze znaczeniem ‘bardzo małe i duże rozmiary’ oraz ‘bardzo mała i duża skala czegoś’*, natomiast Andrzej Charciarek (Katowice) w wystąpieniu *Корпусы текстов в переводной лексикографии (на примере фразем с компонентом „байка” и их русских эквивалентов)* podjął tematykę przekładu, którą kontynuowała także Joanna Ewa Marek (Toruń) w referacie *Сы реди́ска то рзодкiewка – з проблемów przekładu slangu*.

Wspólnym mianownikiem szeregu wystąpień było zagadnienie dyskursu – zarówno medialnego: *Политизированные номинации в русскоязычном медиапространстве* (Ewa Kapela, Katowice), *Рола значениове „прзетос”, „окручи́ство”, „ни́пави́щ” w mediach rosyjskich w okresie kryzysu na Ukrainie* (Adam Jaskólski, Bydgoszcz), *Культура как производство в советском идеологическом субдискурсе о культуре раннего хрущевского времени (1953–1957)* (Piotr Zemszał, Toruń), jak i bankowego: *Лексискон рекламного банковского дискурса в России* (Natalia Szweda, Kraków).

Nie zabrakło referatów poświęconych środowiskowym odmianom języka rosyjskiego: *Молодёжный жаргон с точки зрения единиц его происхождения (на материале современных российских сериалов)* (Gabriela Wilk, Katowice) oraz *Outfit of the day, OOTD, czy strój dnia. О wpływie języка angielskiego на язык rosyjskich i polskich wideoblogerek* (Natalia Wiśniewska, Olsztyn). Swietłana Biczak (Katowice) omówiła natomiast pewien rodzaj gry językowej (*Парадокс как вид языковой игры (на примере произведений М. Жванецкого)*), a Michał Głuszkowski (Toruń) i Adam Jaskólski (Bydgoszcz) we wspólnym wystąpieniu *Stereotyp (od)tworzony. Motywy rosyjskie w Świecie według Kiepskich* podjęli temat stereotypu językowego.

Dwie referentki przybliżyły słuchaczom sposoby realizacji w języku rosyjskim wybranych konceptów: Katarzyna Dembska (Toruń) wygłosiła referat *Об одном типе метафоризации концепта „любовь” (на примере его реализаций в русском языке)*, a Lilija Jagafarowa (Kazań) – przygotowany wspólnie z Olgą Mieszczeriakową – *Об особенностях реализации концепта «мода» в современной массовой литературе России*.

W sekcji glottodydaktycznej zaprezentowano trzy referaty: *Interferencja języka ojczystego a kształcenie językowe studentów filologii rosyjskiej* (Halina Zając-Knapik, Kraków), *К вопросу об организации начального этапа обучения русскому языку как иностранному в условиях современного вуза* (Irena Matczyńska, Toruń) oraz *Влияние местных диалектов на процесс обучения. На примере многонационального городка Девянишкес* (Ana Okuskaite, Toruń).

Katarzyna Dembska, Bożena Żejmo
Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Sprawozdanie z Konferencji Naukowej w Uniwersytecie Jagiellońskim *Słowianie – problemy geokultury* (Kraków, 4–5 grudnia 2015 r.)

W dniach 4–5 grudnia 2015 roku w salach Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie odbywała się międzynarodowa konferencja naukowa *Słowianie – problemy geokultury*, która była czwartą z cyklu organizowaną wspólnie przez Katedrę Kultury Bizantyńsko-Pravosławnej Uniwersytetu Jagiellońskiego na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, Komisję Kultury Słowian Polskiej Akademii Umiejętności oraz Parafię Pravosławną w Krakowie. Organizatorzy rozpoczęli zaproponowany cykl biorąc pod uwagę gwałtowność cywilizacyjnych i politycznych przemian we współczesnym świecie i jednoczesną nieobecność w naukowej refleksji nad tymi wydarzeniami perspektywy kulturowej i chrześcijańskiej. Publikacje artykułów z poprzednich konferencji wniosło trwały wkład w wiedzę na temat tego, jakie zmiany zaszły w obrębie rozumienia: człowieka, państwa, Kościoła, historii w kulturach Europy zachodniej i wschodniej¹.

Wraz z postępem badań w ramach cyklu konieczne było poszerzenie zakresu poza kulturę chrześcijańską i jednocześnie wyłoniony został geokulturowy metodologiczny kierunek postępowania. Tegoroczna konferencja wykazała, że ten nowy kierunek ma już spore osiągnięcia światowe i służy wyjaśnieniu genezy ważnych zjawisk zachodzących we współczesnym świecie. Tegoroczna konferencja skupiła uwagę na obszarze słowiańskim. Spotkanie zgromadziło wybitnych specjalistów, uczonych z zakresu kultury i geopolityki słowiańskiej z Rosji, Ukrainy, Izraela i Polski.

Pierwszego dnia konferencji słuchacze mieli okazję zapoznać się z najnowszymi ustaleniami badawczymi dotyczącymi pojęcia geokultura, źródeł samoidentyfikacji narodów słowiańskich, a także wizerunku Słowian w mediach.

¹ Znajdują się pod adresem: <http://pau.krakow.pl/index.php/pl/wydawnictwo/strony-czasopism/prace-komisji-kultury-slowian/numery-archiwalne>